

บทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่

The Role of Work Outside the Home of Muslimah in Modern Society

รอฮานี มาแฉะ¹

Rohanee Machae¹

มูอาวียะห์ เซะ¹

Muawiyah Seh¹

(Received: June 02, 2023; Revised: June 26, 2023; Accepted: June 28, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ตามมบทบัญญัติอิสลาม 2) ศึกษาบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส โดยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากอัลกุรอาน ฮะดีษ หนังสือตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย แล้วมาเปรียบเทียบกับตารางเครชีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.76 และ 0.80 ค่าดัชนี IOC มีค่ามากกว่า 0.5 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) มุสลิมะฮ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านตามมบทบัญญัติอิสลาม อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 70 และ 2) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = 1.97$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 1.2 จากการวิเคราะห์ผลสำรวจ อิสลามไม่มีข้อห้ามให้ผู้หญิงทำงานนอกบ้าน มีเหตุผลต่างๆ ที่ผู้หญิงต้องทำงาน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการช่วยสามีสนับสนุนเศรษฐกิจของครอบครัว การทำงานของมุสลิมะฮ์ในสังคมนั้นมีข้อจำกัด งานทุกชนิดที่ผู้ชายทำได้ผู้หญิงก็ทำได้ถ้าหากอยู่ในกรอบและขอบเขตที่อิสลามอนุญาต การทำงานในสังคมของมุสลิมะฮ์จึงไม่ได้แคบ เพียงแต่มีความรัดกุมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นผลดีต่อตัวมุสลิมะฮ์จึงต้องเรียนรู้ให้มากขึ้นเพื่อเสริมสร้างตัวเองให้

¹ สาขากฎหมายอิสลาม สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

¹ Department of Syariah, Academy of Islamic and Arabic Studies, Princess of Naradhiwas University (Corresponding author / Email : rohanee.m@pnu.ac.th)

พร้อมสำหรับการทำงานอันมีเกียรติยิ่งนี้ โดยต้องอาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและการสนับสนุนจากบรรดามุสลิมินเพื่อผลที่ดีที่สุดในการทำงาน

คำสำคัญ การทำงานนอกบ้าน มุสลิมะฮ์ สังคมสมัยใหม่

ABSTRACT

This research is quantitative research aims to 1) study the understanding of the roles of Muslimah working outside the home according to Islamic law. 2) study the role of work outside the home of Muslimah in modern society: case study Tanyongmas Subdistrict, Rangae District, Narathiwat Province. By studying and researching information from the Qur'an, Hadith, books, textbooks, academic documents and related research and data were collected from a sample of 30 people selected by simple random sampling, and its number were compared based on Krejcie and Morgan table. The Cronbach's alpha coefficient was 0.76 and 0.80, and the IOC index was greater than 0.5. The data were analyzed by mean and standard deviation. The results were found that 1) Muslimah have knowledge and understanding about working outside the home according to Islamic law is good level accounted for 70 percent and 2) There are opinions about the role of Muslimah working outside the home under modern society in Tanyongmat Subdistrict, Rangae District, Narathiwat Province was found that most of them had a low level the mean ($\bar{x}$) = 1.97 and the standard deviation (S.D.) = 1.2. The results of the analysis show that Islam does not prohibit Muslimah from working outside the home. There are various reasons that Muslimah have to work one of which is to help the husband support the family economy. The work of a Muslimah in society is not blocked. Muslimah can work like Muslim but within the limits and boundaries permitted by Islam. Working in Muslim society is not narrow but with more conciseness. This is to be good for Muslimah themselves. Muslimah have to learn more to prepare himself for this noble work. It requires mutual assistance and support from Muslims for the best results in their work.

Keywords: *Working outside the home, Muslimah, Modern society*

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันการดำเนินชีวิตที่มีความแตกต่างจากอดีต ส่งผลทำให้การดำรงชีวิตต้องมีการเปลี่ยนแปลง และแตกต่างจากในอดีต การพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง ในอดีตแล้วผู้หญิงมีหน้าที่เพียงแค่ทำงานในบ้านเท่านั้น ถึงแม้ว่าการทำงานในบ้านนั้นมีผลดี เพิ่มคุณค่าในครอบครัว แต่ปัจจุบันผู้หญิงจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เป็นปัญหา (จิริวุฒิ หลอมประโคน และประพล เปรมทอง

สุข, 2555) เพราะการใช้จ่ายในแต่ละวันนั้น ผู้ที่เป็นสามีนั้นทำงานเพียงคนเดียว ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัวในแต่ละวัน ผู้หญิงที่เป็นภรรยาจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกัน เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ที่เป็นสามีของเขาในการดำรงชีวิตในแต่ละวันของครอบครัว (ไพลิน ภูจินาพันธ์, 2560) อิสลามได้กำหนดบทบาทของผู้หญิงไว้ชัดเจนทั้งในฐานะที่เป็นบุตร เป็นภรรยา เป็นมารดา เป็นสมาชิกของสังคม และเป็นเอกบุคลล ความจำเป็นสำหรับผู้หญิงในฐานะภรรยาผู้สร้างสรรค์ครอบครัวร่วมกับสามีบทบาททางเศรษฐกิจของผู้หญิงมุสลิม ได้รับการยอมรับจากอิสลามมาตั้งแต่ในสมัยของท่านศาสดา โดยหน้าที่ต่างๆของผู้หญิงดังที่ปรากฏนั้น ไม่ได้ จำกัด เฉพาะงานภายในบ้านเท่านั้น หากแต่ผู้หญิงมีหน้าที่การงานนอกบ้านด้วยเช่นทำสวนผลไม้ ดูแลเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น (ไพลิน ภูจินาพันธ์, 2560) ในกรณีที่บรรดาบุรุษมีความจำเป็นในการเข้าร่วมปกป้องและเผยแผ่ศาสนาของท่านศาสดา แต่หากในภาวะปกติ นอกจากสามีจะเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่หลักของตนเองแล้วสามีก็จะช่วยเหลือภรรยาในเรื่องงานบ้านต่างๆด้วยดังตัวอย่างจากท่านศาสดาที่มักจะช่วยเหลือภรรยาในเรื่องงานบ้านเล็กน้อยต่างๆเช่น การรีดนมแพะ การซ่อมแซมเสื้อผ้ารองเท้าด้วยตนเอง ทำความสะอาดสิ่งของเครื่องใช้ และอื่น ๆ เป็นต้น (อิมรอน มะกุดี, ม.ป.ป.)

การทำงานนอกบ้านของผู้หญิงสามารถกล่าวได้ว่าบทบาททางเศรษฐกิจที่เกิดจากความจำเป็นของผู้หญิงถือเป็นสิ่งที่อิสลามยอมรับและให้ความสำคัญ ทั้งนี้อิสลามได้กำหนดเงื่อนไขต่างๆเพื่อความเหมาะสมและปลอดภัยต่อตัวผู้หญิงเองตลอดจนความมีชีวิตที่ดีของสมาชิกในสังคมโดยรวมดังต่อไปนี้

- (1) การทำงานดังกล่าวสอดคล้องกับธรรมชาติความเป็นผู้หญิง เช่น ครู แพทย์ พยาบาล เป็นต้น
- (2) ไม่ละเลยหน้าที่หลักในครอบครัวนั้นคือการเป็นภรรยาและมารดา
- (3) การรักษาเกียรติของตนเองและคุณค่าในการทำงาน

ด้านกิจกรรมทางสังคมเป็นลักษณะหนึ่งของการแสดงความรับผิดชอบของบุคคลในการปรับปรุงแก้ไขและเสริมสร้างสังคมที่ตนอาศัยอยู่ให้พัฒนาไปอย่างถูกต้องและมั่นคงโดยเฉพาะระบอบอิสลามที่กำหนดหน้าที่การผดุงรักษาสังคมลงบนความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคนในสังคมให้มีความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายที่สังคมวางไว้ทั้งนี้กิจกรรมทางสังคม (Muhammad Hafil, 2020)

ดังกล่าวดังจะต้องดำเนินอยู่บนบรรทัดฐานของหลักการและรูปแบบอิสลามเพื่อความถูกต้องอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการทำมาดีและยำเกรงพระผู้เป็นเจ้าองค์อัลลอฮ์หากกิจกรรมทางสังคมรูปแบบใดไม่ได้มีเป้าหมายและรูปแบบดังที่บรรทัดฐานอิสลามได้กำหนดไว้ นอกจากกิจกรรมนั้นจะไม่ใช่ที่อนุมัติแก่ผู้หญิงแล้วยังเป็นสาเหตุแห่งความเสื่อมโทรมและเป็นบ่อนทำลายวัฒนธรรมอันดีงามทางสังคมของระบอบอิสลามอีกด้วย (นพรัตน์ กอวัฒนากุล, 2559) ซึ่งในสังคมปัจจุบัน เมื่อมุสลิมะฮ์ได้ทำงานนอกบ้านแล้ว การกระทำส่วนใหญ่ขัดแย้งกับบทบัญญัติอิสลามหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น การแต่งหน้าทาปากออกนอกบ้านของสตรีมุสลิม การแต่งกายที่เปิดเผยร่างกายทั้งหมด หรือการแต่งกายที่เป็นการทำให้อัศวะยงามหรือตกแต่งให้สวยสะดุดตา มีกลิ่นหอมจูงใจ แต่งกายรัดรูปร่าง แต่งกายเหมือนหรือคล้ายคลึงกับชุดพิธีกรรมของบรรดาผู้ปฏิเสธ หรือแม้กระทั่งการแสดงกริยา ท่าทางต่างๆ ของตนเอง

ในที่สาธารณะหรือโลกโซเชียล นอกจากนั้นเมื่อมุสลิมะฮ์ได้ออกไปทำงานนอกบ้านแล้ว หน้าทีหลักที่เขาต้องดูแลกลับละทิ้ง ละเลย ไม่ปฏิบัติ ไม่สนใจครอบครั จนนำไปสู่การเกิดปัญหาในครอบครัว ปัญหาดังกล่าวล้วนมาจากการกระทำซึ่งไร้ความรู้ทางด้านศาสนา ฉะนั้นการศึกษาศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง กับสตรีมุสลิมะฮ์ หากสตรีมุสลิมะฮ์ห่างไกลจากการศึกษาของศาสนาจะทำให้ตัวเองขาดความสุข ไม่พอใจ และไม่ยอมรับ (ไม่ซุโกร)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาและความสำคัญที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สมัยใหม่ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อต้องการทราบถึงบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์อย่างแท้จริง และเพื่อเป็นแนวทาง นำความรู้มาปฏิบัติให้แก่บรรดามุสลิมะฮ์ในสังคมได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลาม
2. เพื่อศึกษาบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่กรณีศึกษาตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

ระเบียบวิธีวิจัย

รายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัยมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ มุสลิมะฮ์ในพื้นที่ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 5,994 ครอบครัว ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เพิ่มร้อยละ 5 โดยใช้หลักการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์อัลกรุอัน อัลหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) และทัศนะนักวิชาการต่างๆ หนังสือตำรา งานวิจัยบทความวิชาการรวมทั้งเอกสารต่างๆ ตลอดจนแหล่งข้อมูลสื่ออินเทอร์เน็ตที่เขียนโดยผู้รู้ นักปราชญ์ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ในอิสลาม

2.2 นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านอิสลามศึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องของข้อคำถาม โดยมีเกณฑ์ของค่าดัชนี IOC ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.5 จึงถือว่าข้อคำถาม

ดังกล่าวมีความสอดคล้อง และเหมาะสมที่จะใช้วัดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ถ้าหากมีค่าดัชนี IOC ที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.3 นำแบบสอบถามที่มีการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับมุสลิมะฮ์ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 25 ชุดและนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.60 ดังนั้นจึงสามารถยอมรับแบบสอบถามดังกล่าว ผลการหาค่าดังกล่าวพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกร้านของมุสลิมะฮ์ในอิสลามในความเที่ยงเท่ากับ 0.76 และบทบาทการทำงานนอกร้านของผู้หญิงมุสลิมะฮ์ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ค่าความเที่ยงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80

2.4 ลงพื้นที่ดำเนินการวิจัยโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขอย่างสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง โดยแบบสอบถามไปแจก 30 ชุด ได้รับกลับมา 30 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนการดำเนินการ คือส่งแบบสอบถามถึงมุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกร้านในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เป็นเป้าหมายวิจัยโดยการส่งด้วยตนเอง และเก็บแบบสอบถามกลับเมื่อครบกำหนด 7 วัน หลังจากนั้น ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะแจกแจงความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การแปลผลค่าดังกล่าวใช้เกณฑ์ลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

ผลการวิจัย

ข้อมูลการตอบแบบสอบถามบทบาทการทำงานนอกร้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 กับสถานภาพสมรส จำนวน 13 คน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมา สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 จำแนกตามอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นช่วงอายุ 18-27 ปี มากที่สุดคือ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกตามรายได้พบว่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 3500-9500/ต่อเดือน มากที่สุด จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.7 รองลงมาคือ มีรายได้ 10,000-15,000 / ต่อเดือน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด อยู่ในระดับชั้นนาวิ/มัธยมปลาย มากที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาคือ ระดับอิตดาอี/ประถม จำนวน 9 คน คิด

เป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาคือ ระดับชนะนาวิ/มัธยมต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 จำแนกตามอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มากที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และ อื่นๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 รองลงมาคือ มีอาชีพค้าขาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 รองลงมาอาชีพพนักงานเรียน/นักศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

2. ข้อมูลการตอบแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลาม

ผลจากการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลามจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 30 คน ดังปรากฏในตารางต่อไป

ตารางที่ 1 ตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลาม

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ตอบ ใช่		ตอบ ไม่ใช่		ตอบ ไม่แน่ใจ	
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1	อิสลามอนุญาตให้มุสลิมะฮ์ออกไปทำงานนอกบ้าน	21	70.0	9	30.0	-	-
2	อิสลามส่งเสริมให้มุสลิมะฮ์ทำงานภายในบ้านเท่านั้น	25	83.3	8	26.7	-	-
3	อิสลามอนุญาตให้สามีทำงานเลียงหาครอบครัวเพียงคนเดียว	22	73.3	8	26.7	-	-
4	มุสลิมะฮ์ที่ออกไปทำงานนอกบ้านไม่จำเป็นต้องปกปิดเอารัต	4	13.3	25	83.3	1	3.3
5	มุสลิมะฮ์ที่ออกไปทำงานนอกบ้านไม่จำเป็นต้องขออนุญาตสามีก่อน	12	40.0	17	56.7	1	3.3
6	มุสลิมะฮ์สามารถทำงานที่ศาสนาไม่อนุญาตหรือสิ่งที่ห้ามรวมได้	9	30.0	20	66.7	1	3.3

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ตอบใช่		ตอบไม่ใช่		ตอบไม่แน่ใจ	
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
7	สามีคือเสาหลักที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัว	27	90.0	3	10.0	-	-
8	มุสลิมะฮ์ที่ทำงานอาชีพข้าราชการ สามารถปะปนกับเพศตรงกันข้ามได้	16	53.3	10	33.3	4	13.3
9	มุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้านแล้วไม่จำเป็นต้องดูแลหรือทำงานภายในบ้าน	13	43.3	16	53.3	1	3.3
10	อิสลามส่งเสริมให้มุสลิมะฮ์ทำงานในบ้านเพื่อดูแลสามีและลูกๆ	27	90.0	3	10.0	-	-
รวม		58.5		39.5		2.0	
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด				70			

จากตารางที่ 1 ผลการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบใช่ คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมาตอบไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละ 39.5 และตอบไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 2.0 โดยผู้วิจัยได้รวมค่าเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามที่ถูกต้องในแต่ละข้อ แล้วนำมาคิดหาค่าเฉลี่ยทั้งหมด ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 70 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลามในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ยทั้งหมด 70

3. ข้อมูลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่กรณีศึกษา ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

ตารางที่ 2 ตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่กรณีศึกษา ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

ข้อที่	รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	มุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้านเป็นบุคคลที่น่ายกย่อง	1.93	1.11	น้อย
2.	มุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้าน สามารถแบ่งเบาค่าใช้จ่ายในบ้านได้	1.50	0.77	น้อย
3.	มุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้านต้องดูแลครอบครัว	1.87	1.04	น้อย
4.	การที่มุสลิมะฮ์ออกไปทำงานนอกบ้านทำให้มีความสามารถในการทำงานที่ดีกว่าทำงานภายในบ้าน	1.97	1.2	น้อย
5.	การดูแลครอบครัวภายในบ้านเป็นหน้าที่ของมุสลิมะฮ์	1.50	0.63	น้อย
6.	การออกไปทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติสำหรับมุสลิมะฮ์สมัยใหม่	1.87	0.77	น้อย
7.	การที่มุสลิมะฮ์ออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้	1.77	0.81	น้อย
8.	มุสลิมะฮ์จำเป็นต้องขออนุญาตสามีก่อนที่จะออกไปทำงานนอกบ้าน	1.23	0.81	น้อยที่สุด
9.	การที่มุสลิมะฮ์เมื่อออกไปทำงานนอกบ้านแล้วสามารถปิดแอร์รถได้ตลอดเวลา	1.63	0.99	น้อย
10.	มุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้านนั้นสามารถดูแลครอบครัวได้ดีมากกว่าทำงานภายในบ้าน	1.77	1.00	น้อย
11.	การทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ คือความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติต่อครอบครัว	2.03	1.32	น้อย
12.	เมื่อทำงานนอกบ้านมุสลิมะฮ์มีความเคารพสามีตัวเองได้มากขึ้น	1.93	1.17	น้อย
13.	การปะปนชายและหญิงเวลาไปทำงานนอกบ้าน เป็นสิ่งที่มุสลิมะฮ์ทำได้	2.17	1.39	น้อย
14.	มุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้านสามารถเป็นที่รักของครอบครัวได้	1.57	0.89	น้อย
15.	การที่มุสลิมะฮ์ที่ทำงานนอกบ้าน ทำให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวได้	1.70	0.95	น้อย

ข้อที่ รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ภาพรวม	1.76	0.99	น้อย

จากตารางที่ 2 ผลการสำรวจ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ กรณีศึกษา ตำบลตันหยงมัส อำเภอรอแ่ง จังหวัดนราธิวาส มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 1.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.99 เมื่อพิจารณารายประเด็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นสามอันดับแรก คือ การปะปนชายและหญิงเวลาไปทำงานนอกบ้านเป็นสิ่งที่มุสลิมะฮ์ทำได้ อยู่ในระดับความคิดเห็นน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 2.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 1.39 รองลงมาคือการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ คือ ความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติต่อครอบครัว อยู่ในระดับความคิดเห็นน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 1.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 1.2 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาเรื่องบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ กรณีศึกษา ตำบลตันหยงมัส อำเภอรอแ่ง จังหวัดนราธิวาสในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านในอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 70 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า อิสลามไม่มีข้อห้ามให้ผู้หญิงทำงาน มีเหตุผลต่างๆ ที่ผู้หญิงต้องทำงาน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการช่วยสามีสนับสนุนเศรษฐกิจของครอบครัว ผู้ชายได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ตอบสนองทุกความต้องการของภรรยา และครอบครัวของเขา โดยแก้ไขผลประโยชน์ทั้งหมดคนนอกบ้าน ถ้าทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นหน้าที่ของสามี แต่ไม่มีข้อห้ามหากผู้หญิงอยากทำงาน ผู้หญิงต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหลายประการและไม่ละเมิดกฎหมายอิสลาม อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงตรัสไว้มีความว่า มุสลิมะฮ์จำเป็นจะต้องปกปิดเอวรัศมีทำงานนอกบ้าน พระองค์อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอาน ความว่า “โอ้นบีเอ๋ย เจ้าจงกล่าวแก่บรรดาภริยาของเจ้า และบุตรสาวของเจ้า และบรรดาสตรีของผู้ศรัทธา โดยให้พวกนางดึงเสื้อคลุมของพวกนางมาปิดตัวของนาง นั้นเป็นการเหมาะสมกว่าที่นางจะเป็นที่รู้จัก เพื่อพวกนางจะไม่ถูกรบกวน และพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) เป็นผู้ทรงอภัย และผู้ทรงเมตตาเสมอ ท่านอุ้บรอนีย์ (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, ม.ป.ป) รายงานจากอิบน์ อับบาส กล่าวเกี่ยวกับอาเยฮ์ข้างต้นว่า พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงสั่งใช้บรรดา

สตรีผู้ศรัทธาว่า เมื่อพวกนางจะออกนอกบ้านให้พวกนางคลุมศีรษะ การปกปิดเอวรัดของสตรีมุสลิมถือว่าจำเป็นตามหลักการของศาสนา ทุกครั้งที่ออกนอกบ้านหรืออยู่ต่อหน้าบุรุษที่แต่งงานกับนางได้ ฉะนั้นหากสตรีมุสลิมต้องการจะทำงานนอกบ้านโดยไม่ปกปิดเอวาระสุนั้นย่อมส่งผลเสียแก่นางทั้งในด้านศาสนาและสังคม (Al-Bukhari, 1989)

นอกจากนี้ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ.ล.) ได้กล่าวอีกไว้ ความว่า “แท้จริงได้อนุญาตสำหรับพวกเธอออกจากบ้านได้เพื่อทำธุระจำเป็นของเธอ” การที่กฎหมายอิสลามกำหนดให้ภริยาอยู่กับบ้านเรือนนั้นและไม้อนุญาตออกจากบ้าน เว้นแต่มีความจำเป็น เพราะว่าหน้าที่สำคัญของภริยา คือ ดูแลกิจการในบ้าน ทั้งในการดูแลอบรมบุตร จัดการความเรียบร้อยในบ้าน (Al-Bukhari, 1989) ในทัศนะของนักวิชาการเช็กคูต นักวิชาการและนักวิชาการชาวอียิปต์กล่าวว่าอิสลามอนุญาตให้ผู้หญิงมุสลิมทำงานได้ แต่มีเงื่อนไขบางประการ เขาประเมินว่าไม่มีข้อห้ามในศาสนาอิสลามสำหรับผู้หญิงที่ต้องการเป็นหมอ ครู นักวิจัย หรือผู้นำชุมชน ศาสนาอิสลามอนุญาตให้สตรีมุสลิมทำงานได้ตามความสามารถและธรรมชาติของสตรี ส่วนใหญ่มาจากด้านชีวภาพและจิตใจ (อับดุลกะรีม ไชดาน, 2525) อับดุลคอเดร์ มัชซูร ยังกล่าวถึงตำราหะดีษหลายฉบับและความคิดเห็นของนักวิชาการที่กล่าวว่าผู้หญิงได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ มุสลิมะห์ที่แต่งงานแล้วสามารถทำงานได้หากเธอได้รับอนุญาตจากสามี สำหรับผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงาน เธอได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม สิทธิในการอนุญาตจากสามีจะสิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติหากสามีไม่เลี้ยงดูภรรยา (Muhammad Hafil, 2020)

2. จากการศึกษาบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ในตำบลคันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 1.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.99 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาละม๊ะ หลงสะเด๊ะ (2554) พบว่า เงื่อนไขที่เปิดทางผลักดันและสนับสนุนการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงไทยมุสลิม ได้แก่ การได้รับการคาดหวังการอบรมสั่งสอนการปลูกฝังให้รู้จักหรือเตรียมพร้อมการทำงานตั้งแต่เด็ก การมีบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่นร้านซักอบรีด อาหารสำเร็จรูป เป็นต้น รวมถึงความร่วมมือจากสมาชิกในครอบครัวที่มีการแบ่งงานกันทำ ซึ่งหากผู้หญิงไทยมุสลิมขาดการจัดการและบริหารจัดการที่ดีแล้ว เงื่อนไขเหล่านี้จะกลายเป็นภาระที่หนักของผู้หญิงไทยมุสลิม นอกจากนี้บริบทสังคมไทยเองที่มีอาชีพเกิดขึ้นใหม่ เช่น ร้านซักอบรีด ร้านอาหารร้านเสริมสวย เป็นต้นกลายเป็นสิ่งที่มาขัดเขย และสนับสนุนให้ผู้หญิงไทยมุสลิมทำงานนอกบ้าน และการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงไทยมุสลิมที่ทำงานนอกบ้านยังส่งผลทำให้การสร้างระบบคุณค่าทางสังคมของการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงไทยมุสลิมเป็นผู้มีหน้ามีตาในสังคม เป็นหน้าตาของครอบครัวมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี แต่เดิมความมีเกียรติมีศักดิ์ศรีของผู้หญิงไทยมุสลิมนั้นคือความเป็นแม่ศรีเรือนที่อยู่แต่เฉพาะในบ้าน ผลจาก

การวิจัยนี้ทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตผู้หญิงไทยมุสลิมที่ทำงานนอกบ้านอันมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งมุสลิมะฮ์เองต้องมีการจัดการและบริหารทั้งในบทบาทลูก ภรรยา สะใภ้ และ บทบาทมารดา อันเป็นเงื่อนไขต่อการทำงานนอกบ้านของผู้หญิง และยังคงคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ กอวัฒนากุล (2559) พบว่า บทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีน้อยมาก สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีการให้ความรู้แก่สตรี อาจจะเสริมสร้างให้เป็นวิทยากรกลุ่มสตรีมุสลิม ด้านการพัฒนาสังคม เพื่อช่วยกันในการคลี่คลายปัญหาหรือสนับสนุนให้มีการสร้างจัดตั้งองค์กรกลุ่มสตรีขึ้น เพื่อจะได้บูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยมีการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง หากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีวิทยากรที่เป็นสตรีที่บรรยายให้ ความรู้ กับบรรดาสตรีด้วยกันเอง ซึ่งมองว่าเป็นการง่ายและสะดวกใจในการพูดคุยซักถามปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับสตรี โดยเฉพาะในเรื่อง (การตั้งครรภ์) วิธีการเลี้ยงดูลูก การภักดีต่อสามี การปรนนิบัติต่างๆ ในครอบครัว ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่บรรดาสตรีควรศึกษาและให้การตระหนักเป็นอย่างยิ่ง

ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับซลิดา บัณทุงศ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ชีวิตทางศาสนา กับ สถานภาพและบทบาทของ “ผู้หญิงกำพร้า” ในหมู่บ้านมลายูมุสลิมชายแดนใต้ บริบทชีวิตครอบครัวและพื้นที่สาธารณะ “ศาสนา” ในที่นี้หมายถึง ทั้งวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดทางศาสนา และทั้งการเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา ศาสนาก็ไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่ทำให้ ผู้หญิงมีสถานภาพและบทบาท ในสังคมเป็นที่ยอมรับ แต่ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ที่สำคัญคือ ระบบเครือญาติและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานหลังการแต่งงาน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้สืบทอดมรดกและเป็น เจ้าของปัจจัยการผลิตสำคัญอย่างที่ดิน ตลอดจนการมีฐานทางเครือญาติที่กว้างขวางและเหนียวแน่น ซึ่งสร้างโอกาสในการช่วยเหลือและ แลกเปลี่ยนในด้านการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ดี สถานะและบทบาทที่สำคัญของ “ผู้หญิงกำพร้า” นั้น แทบไม่มีความหมายเลยเมื่อพวกเขาต้องเผชิญกับปัจจัยหรืออำนาจภายนอกที่เหนือกว่า นอกจากนั้น “ผู้หญิงกำพร้า” ก็ยังต้องเผชิญกับความทันสมัยในทางโลก รวมทั้งโครงการพัฒนาต่างๆ ของหน่วยงาน ภายนอกที่ส่งต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและการทางเกษตร ทั้งนี้ การที่เงื่อนไขภายนอกเหล่านี้ อยู่เหนือการควบคุม จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายว่า สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงกำพร้าที่ก่อร่างสร้างขึ้น ผ่านชีวิตทางศาสนาที่สัมพันธ์กับชีวิตทางสังคมและชีวิตทางเศรษฐกิจ จะสามารถรับมือและต่อรองกับ เงื่อนไขภายนอกเหล่านี้ได้อย่างไร เพื่อที่พวกเขาจะบรรลุถึงชีวิตที่ดีดังที่พวกเขาปรารถนาทั้งในทางโลก และในทางศาสนา

ดังนั้นการทำงานนอกบ้านจึงไม่ใช่สิ่งที่อิสลามห้าม แต่ต้องพึงรำลึกว่า การรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ของมุสลิมะฮ์และการวางตัวให้เหมาะสมเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ยิ่งถ้าต้องร่วมงานกับต่างศาสนิก การให้เกียรติ เข้าใจ และเข้าถึง จะทำให้น้ำที่การงานดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล มุสลิมะฮ์

ควรมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน การทำงานนอกบ้านจึงจะส่งผลดีทั้งทางวัตถุและจิตวิญญาณ (Rifan Aditya, 2021) ความเข้าใจที่ว่าอิสลามห้ามผู้หญิงไม่ให้ทำงานนอกบ้าน จึงเป็นความเข้าใจผิดที่อาจมีที่มาจากวัฒนธรรมของกลุ่มชนบางกลุ่ม ถึงกระนั้น อิสลามก็ไม่ปฏิเสธว่า สตรีคือผู้ทรงพลังในบ้าน การดูแลสามีและบุตรย่อมเป็นอีกงานหนึ่งที่ไม่มิใครสามารถทำได้ดีไปกว่าเธอ ฉะนั้นคนที่แพทย์เท่านั้นคือผู้ที่สามารถรักษาคนไข้ได้ดีที่สุด สามีย่อมต้องการภรรยา บุตรย่อมต้องการมารดา ฉะนั้น สตรีที่ออกมาเรียกร้องสิทธิต่างๆ จึงไม่ควรปฏิเสธหลักความจริงข้อนี้ อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว เพราะครอบครัวคือรากฐานในการสร้างสังคมและประเทศชาติ อิสลามจึงเน้นให้สตรีทำหน้าที่ภายในบ้านให้ดีที่สุด แต่นั่นมิได้หมายถึง การรักกันให้เธออยู่แต่ในบ้าน อิสลามมีมุมมองในเรื่องของความอิสระที่เป็นเอกลักษณ์ ความอิสระเสรีในอิสลาม (มูรีด ทิมะเสน, ม.ม.ป)

สรุป

การทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีอายุ 18-27 ปี มีรายได้ 3500-9500/ต่อเดือน มีระดับการศึกษาสูงสุด อยู่ในระดับชนะนาวิ/มัธยมปลาย มีอาชีพรับจ้าง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านในอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 70 อยู่ในระดับดี และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงมุสลิมะฮ์ภายใต้สังคมสมัยใหม่ในตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)= 1.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)=0.99 บทบาทของมุสลิมะฮ์ในสังคมกว้าง จำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขต่างๆ ให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพราะเดิมทีเดียว อิสลามไม่สนับสนุนให้ผู้หญิงออกนอกบ้าน ด้วยอิสลามมองว่ายังมีงานและภารกิจอีกมากที่มุสลิมะฮ์สามารถทำได้ในขณะที่พวกเธออยู่ในบ้าน และโดยดั้งเดิมแล้ว งานนอกบ้านเป็นความรับผิดชอบของผู้ชาย ซึ่งพวกเขามิอาจจะเล็งในหน้าที่นี้ได้เลย อย่างไรก็ตามถ้ามีความจำเป็นหรือผลที่พึงรับได้ ก็อนุญาตให้พวกเธอออกไปได้ โดยควรต้องไม่กระทบถึงบทบาทหลักในการเป็นภรรยา มารดาและแม่ศรีเรือน การทำงานของมุสลิมะฮ์ในสังคมนั้นมิใช่ถูกปิดกั้นเหมือนดังที่หลายๆ คนเข้าใจผิด งานทุกชนิดที่ผู้ชายทำได้ผู้หญิงก็ทำได้ถ้าหากอยู่ในกรอบและขอบเขตที่อิสลามอนุญาต การทำงานในสังคมของมุสลิมะฮ์จึงไม่ได้แคบ เพียงแต่มีความรัดกุมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นผลดีต่อตัว มุสลิมะฮ์เอง และควรต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ด้วยธรรมชาติทางสตรีระและจิตใจของผู้หญิงนั้น งานที่พวกเธอทำได้ดีที่สุดมักจะเกี่ยวข้องกับการดูแลบ้าน การอบรมเลี้ยงดูเด็กๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสตรี โดยที่เราไม่ได้ปฏิเสธความสามารถด้านอื่นๆ ของพวกเธอ (ภัทริยา คงชนะ, 2560)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

- 1.1 ควรจัดอบรมให้ความรู้กับมุสลิมะฮ์ในพื้นที่เกี่ยวกับบทบาทการทำงานนอกบ้านของมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลามอย่างเหมาะสมและครอบคลุม
- 1.2 จัดสัมมนาวิชาการเกี่ยวกับบทบาทการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงมุสลิมะฮ์ตามบทบัญญัติอิสลามทุกพื้นที่ และทุกระดับชั้น
- 1.3 จัดตั้งชมรมหรือเครือข่ายมุสลิมะฮ์เพื่อขับเคลื่อนนโยบายให้ความรู้ ดูแลซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือกันในการส่งเสริมมุสลิมะฮ์ทำสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศาสนา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำวิจัยศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงมุสลิมะฮ์ในบริบทครอบครัวที่หลากหลาย เช่น ครอบครัวที่หย่าร้าง แม่เลี้ยงเดี่ยว สามีมียศมากกว่าหนึ่งคน เป็นต้น
- 2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวนี้ในกลุ่มประชากรที่หลากหลาย และมีการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างสถานภาพความเป็นอยู่ในชุมชนกับในเมืองมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- จิรวุฒิ หลอมประโคน และประพล เปรมทองสุข. (2555). รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.
- ชลิตา บัณฑุงศ และคณะ. (2560). ชีวิตทางศาสนา กับสถานภาพและบทบาทของ “ผู้หญิงกำลัง” ในหมู่บ้านมลายูมุสลิมชายแดนใต้. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์.
- ธานีธร ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย: SPSS. กรุงเทพฯ : บิสิเนสสารแอนดี้ดี
- นพรัตน์ กอวัฒนากุล. (2559). กลยุทธ์ในการส่งเสริม บทบาทสตรีมุสลิม ต่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1.
- ไพลิน ภูจินาพันธ์. (2560). บทบาทผู้หญิงในการสร้างความเสมอภาคทางการเมืองและอาสาสมัครพัฒนาสังคม. คณะรัฐศาสตร์และรัฐศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัทริยา คงธนะ. (2560). พื้นที่ความเชื่อในโลกสมัยใหม่ : ตัวตนใหม่ของหญิงชนชั้นกลาง ที่ทำงานนอกบ้าน. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์, 5(1): 51-84.
- มูรีด ทิมะเสน. (ม.ป.ป). ตามหลักการอิสลาม ถูกต้อง หรือที่มุสลิมะฮ์ออกมาทำงานนอกบ้าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2565 จาก <https://islamhouse.muslimthaipost.com/article/22756>.

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (ม.ป.ป). *พระคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย*.

ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย : ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

สาลาม๊ะ หลงสะเตียะ. (2554). *วิถีชีวิตของผู้หญิงไทยมุสลิมที่ทำงานนอกบ้าน*. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อับดุลกะรีม ไชดาน. (2525). *ระบบสังคมในอิสลาม*. แปลจากอุศูลุดะอวะฮ์โดยอิสมาอีล อาลี และมาลิก โยธาสุมทร. กรุงเทพฯ : สายสัมพันธ์.

อิมรอน มะกูดี. (ม.ป.ป). *หน้าที่สตรีกับความสมดุลทางสังคมในอิสลาม*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.islammore.com/view/950>.

อ้างอิงภาษาต่างประเทศ

Al-Bukhari, A. A. M. I. (1989). *Al-Adabul Mufrad*. Damsyik: Darul Basyair Islamiyah.

Muhammad Hafil. (2020). *Wanita Bekerja dalam Pandangan Islam*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.republika.co.id/berita/>.

Rifan Aditya. (2021). *Menurut Islam, Bolehkah Wanita Bekerja? Simak Penjelasan Buya Yahya*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2565. <https://www.suara.com/news/2021/10/12/103104/menurut-islam-bolehkah-wanita-bekerja-simak-penjelasan-buya-yahya>